

Копняк Катерина, Радзіховська Лариса

СКЛАДОВІ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Анотація

В статті розглядаються питання формування цифрової компетентності майбутніх економістів. Обґрунтовано, що формування такої компетентності є невід'ємною складовою їх майбутньої підготовки. Проаналізовано різні підходи щодо визначення поняття «цифрова компетентність». Зроблено висновки про те, що цифрова компетентність майбутніх економістів є комплексною характеристикою фахівця. Вона полягає у неперервному, активному та творчому використанні цифрових технологій як у професійній діяльності, так і повсякденному житті. При цьому складовими цифрової компетентності майбутніх економістів є загальна цифрова компетентність (інформаційна, комунікативна, технічна та споживча) та спеціальна цифрова компетентність, яка являє собою знання, уміння та навички використання комп'ютерних технологій та прикладного програмного забезпечення для вирішення економічних задач (здійснення аналітики, підготовки статистики, розроблення бізнес-планів, звітів тощо).

Розглянуто застосування комп'ютерних технологій та програмного забезпечення (ПЗ) у різних видах професійної діяльності майбутніх економістів. Зокрема, розрізняють два види ПЗ: загального та професійного призначення. До першого відноситься ПЗ, призначене для використання широким колом користувачів: табличні, текстові, графічні процесори, системи управління базами даних, мережеві програми, засоби створення мультимедійних презентацій, інші електронні ресурси. Таке ПЗ використовується для виконання основних операцій зі збору, обробки, перетворення даних і застосовується як в економічній, так і інших сферах людської діяльності. До другого виду відноситься ПЗ, використання якого потребує певних фахових знань майбутніх економістів, умінь та навичок. Застосування такого ПЗ дозволяє розв'язувати професійні економічні задачі. До прикладного ПЗ, що використовується в професійній економічній діяльності, відносяться засоби автоматизації бухгалтерського обліку, фінансової звітності, універсальні банківські системи, фінансово-аналітичні системи тощо. Відмічено, що цифрову компетентність можна сформулювати, практикуючись у використанні різного ПЗ не лише при вивченні інформатичних дисциплін, а й під час вивчення профільних економічних дисциплін, виконуючи навчально-професійні завдання різного виду її складності.

Ключові слова: цифрова компетентність; майбутні економісти; цифрова економіка; програмне забезпечення; цифрові технології.

Kopniak Kateryna, Radzikhovska Larisa

COMPONENTS OF THE DIGITAL COMPETENCE OF FUTURE ECONOMISTS

Annotation

The issues of formation of digital competence of future economists have been considered in this article. The formation of digital competence is an integral part of their future training. Different approaches to the definition of "digital competence" have been analyzed. Digital competence of future economists is a complex characteristic of the specialist. It consists in the continuous, active and creative use of digital technologies in professional activities and everyday life. The components of digital competence of future economists are general digital competence (information, communication, technical and consumer) and special digital competence, which is the knowledge, skills and abilities to use computer technology and application software to solve economic problems (analytics, preparation of statistics, development of business plans, reports, etc.).

The application of computer technologies and software in various types of professional activities of future economists has been considered. There are two types of software: general and professional. The first type includes software designed for use by a wide range of users: spreadsheets, word processors, graphics processors, database management systems, network programs, tools for creating multimedia presentations, and other electronic resources. This software is used to perform basic operations for data collection, processing, conversion and is used in economic and other areas of human activity. The second type is software that requires certain professional knowledge of future economists, skills and abilities. The use of such software allows you to solve professional economic problems. The applied software used in professional economic activity includes accounting automation tools, financial reporting, universal banking systems, financial and analytical systems, and so on. Digital competence can be formed by practicing the use of different software not only in the study of computer science disciplines, but also in the study of specialized economic disciplines, performing educational and professional tasks of various types and complexity.

Key words: digital competence; future economists; digital economy; software; digital technologies.

1. Постановка проблеми

Нині економіка більшості розвинених країн світу переходить на цифрові технології. У світі частка традиційної економіки зменшується, а цифрової – збільшується. Щоб іти в ногу з часом і наблизитись до провідних економічно високорозвинених країн світу, Україна повинна швидкими темпами здійснювати цифровізацію всіх галузей економіки. Саме цифрова економіка є акселератором соціально-економічного життя суспільства у сучасному світі, саме вона здатна стрімко підвищити ВВП країни. Тому важливим завданням у підготовці майбутніх економістів (як для здійснення професійної діяльності, так і для навчання впродовж життя та участі у житті суспільства) є формування у них цифрової компетентності.

Проблеми професійної компетентності майбутніх економістів висвітлено у працях таких вчених, як Л. Дибкова, Є. Іванченко, М. Коляда, К. Копняк, О. Михайлов О. Романовський та ін. Аналіз поняття

цифрової компетентності та її складових розглянуто у працях Г. Генсерук, Е. Зотової, М. Лебешевої, Г. Солдатової, В. Шляпникова та ін. Проблеми інформатизації економічної освіти, застосування цифрових технологій при підготовці фахівців економічних спеціальностей висвітлено у працях С. Зорі, О. Леги, Т. Мисник, Л. Петльованої, Т. Прийдак, О. Смілянець, Л. Яловеги та ін.

2. Мета статті

Метою статті є аналіз різних підходів щодо визначення поняття «цифрова компетентність» та визначення базових складових вказаної компетентності майбутніх економістів.

3. Виклад основного матеріалу

«Цифрова компетентність» є досить широким поняттям і донині немає єдиного універсального його визначення. Так, Г. Генсерук визначає цифрову компетентність як здатність та вміння логічного та системного використання інформаційних технологій [1, с. 8]. С. Скотт розглядає цифрову компетентність як здатність використовувати цифрові ресурси та інформаційні технології, розуміти та вміти критично оцінювати цифрові ресурси та контент, ефективно комунікувати. Більшість дослідників виділяють наступні складові цифрової компетентності: інформаційна і медіаграмотність; онлайн комунікація; технічний та споживацький компоненти. У дослідженні «Цифрова компетентність на практиці: рамковий аналіз», оприлюдненому Європейською комісією, цифрова компетентність визначається як одна із ключових компетентностей для навчання впродовж життя [1, с. 9]. На нашу думку, найбільш повне визначення запропонувала Г. Солдатова, яка розглядає цифрову компетентність як складний комплексний феномен, що визначає життєдіяльність людини в інформаційному суспільстві і включає чотири складових:

– Інформаційна і медіакомпетентність. Знання, певні вміння, мотивація і відповідальність, які передбачають пошук, розуміння, організацію, архівування цифрової інформації, її критичне осмислення, створення інформаційних об'єктів за допомогою цифрових ресурсів (текстових, графічних, аудіо та відео).

– Комунікативна компетентність. Знання, певні вміння, мотивація і відповідальність, які потрібні для різних способів комунікації (чати, блоги, форуми, соціальні мережі та ін.), що здійснюються з різною метою.

– Технічна компетентність. Знання, певні вміння, мотивація і відповідальність ефективного і безпечного використання технічних та програмних засобів для розв'язання різних завдань, зокрема використання комп'ютерних мереж, хмарних сервісів.

– Споживча компетентність. Це знання, певні вміння, мотивація і відповідальність, які передбачають вирішення за допомогою цифрових засобів та мережі Інтернет різних завдань, пов'язаних з певними життєвими ситуаціями, для задоволення різноманітних потреб [1, с. 10].

Згідно з концепцією нової української школи інформаційно-цифрова компетентність передбачає впевнене та водночас критичне застосування особистістю інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні; інформаційну й медіаграмотність; навички безпеки в Інтернеті; розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо).

Формування цифрової компетентності є особливо актуальним для фахівців економічних спеціальностей, оскільки розвиток сучасної економіки не можливий без використання цифрових технологій. В економіці та бізнесі цифрові технології застосовуються для опрацювання, сортування та агрегування даних, комунікації та задоволення інформаційних потреб, оперативного зв'язку на усіх етапах життєвого циклу організації. Сучасний бізнес для забезпечення конкурентних позицій вирішує триєдине стратегічне завдання:

- по-перше, необхідно встановлювати тісніші відносини з постачальниками й замовниками;
- по-друге, підвищувати рівень власної операційної ефективності;
- по-третє, підвищувати конкурентоспроможність продукції, яка випускається. Виконання усіх цих завдань не можливе без інтеграції цифрових технологій у підприємництво [3, с. 44].

Таким чином, діяльність сучасних підприємств не можлива без використання сучасних цифрових технологій, вони використовуються майже на всіх її етапах: при плануванні, прийнятті управлінських рішень, розробці технологій виготовлення, реалізації товарів і т. ін. А формування цифрової компетентності майбутніх економістів є невід'ємною складовою підготовки майбутніх економістів.

У 2015 р. почалось розроблення стандартів вищої освіти на засадах компетентнісної парадигми. Так, згідно стандарту вищої освіти України за спеціальністю 051 «Економіка» освітнього ступеня «бакалавр» (2018 р.) майбутні економісти повинні, окрім інших навичок, мати навички використання ІКТ (у контексті загальних компетентностей); уміти застосовувати комп'ютерні технології та ПЗ для вирішення економічних завдань, аналізу даних і підготовки аналітичних звітів (у контексті фахових, предметних компетентностей).

Зупинимось детальніше на формуванні професійної цифрової компетентності, а саме, застосуванні комп'ютерних технологій та ПЗ у різних видах професійної діяльності. Як відомо, розрізняють два види ПЗ: загального та професійного призначення. До першого відноситься ПЗ, призначене для широкого кола користувачів: таблицні, текстові, графічні процесори, системи управління базами даних, мережеві програми, засоби створення мультимедійних презентацій, інші електронні ресурси. Воно використовується для виконання основних операцій зі збирання, оброблення, перетворення даних і застосовується в усіх сферах людської діяльності. До другого виду відноситься ПЗ, використання якого потребує певних фахових знань, умінь та навичок. Це ПЗ дозволяє розв'язувати професійні задачі в окремій галузі. До прикладного ПЗ, що використовується в професійній економічній діяльності, відносяться засоби автоматизації бухгалтерського обліку, фінансової звітності, універсальні банківські системи, фінансово-аналітичні системи і т. ін.

Застосування прикладного ПЗ професійного призначення дозволяє імітувати майбутню професійну діяльність економістів шляхом моделювання економічних об'єктів, надання можливостей вирішення реальних професійних задач (здійснення аналітики, підготовка статистики, розроблення бізнес-планів, звітів, виконання професійних і науково-економічних творчих завдань тощо). Для майбутнього економіста важливо не лише бути здатним використовувати зазначене ПЗ, а й уміти порівнювати різні програмні продукти, їхні характеристики і функціонал, добирати ті, що дозволять вирішити поставлену професійну задачу в найбільш оптимальний і раціональний спосіб. Таку здатність можна сформувати, практикуючись у використанні різного ПЗ не лише при вивченні інформатичних дисциплін, а й під час вивчення профільних економічних дисциплін, виконуючи навчально-професійні завдання різного виду.

4. Висновки

Отже, цифрова компетентність майбутніх економістів є комплексною характеристикою фахівця та полягає у неперервному, активному та творчому використанні цифрових технологій як у професійній діяльності, так і повсякденному житті. При цьому складовими цифрової компетентності майбутніх економістів є загальна цифрова компетентність (інформаційна, комунікативна, технічна та споживча) та спеціальна цифрова компетентність, яка являє собою знання, уміння та навички використання комп'ютерних технологій та прикладного програмного забезпечення для вирішення економічних завдань.

Список використаних джерел та літератури

- [1] Генсерук Г. Р. Цифрова компетентність як одна із професійно значущих компетентностей майбутніх учителів / Г. Р. Генсерук // Open educational e-environment of modern University. – 2019. – № 6. – С. 8-14.
- [2] Прийдак Т. Б. Розвиток цифрової компетентності як умова забезпечення конкурентоспроможності майбутніх економістів / Т. Б. Прийдак, Л. В. Яловега, О. В. Лега, Т. Г. Мисник, С. П. Зоря // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2019. – Том 73, №5. – С. 29-47.
- [3] Струтинська І. В. Інформаційні технології організації бізнесу – імператив інноваційного розвитку бізнес-структур / І. В. Струтинська // Галицький економічний вісник. – 2018. – Том 55, № 2. – С. 40-49.

References

- [1] Genseruk G. R. *Tsifrova kompetentnist yak odna iz profesiino znachushchykh kompetentnostei maibutnix uchyteliv* (Digital competence as one of the professionally significant competencies of future teachers) / G. R. Genseruk // *Vidkryte osvithnie seredovyshche suchasnoho universytetu*. – 2019. – № 6. – p. 8-14.
- [2] Pryidak T. B. *Rozvytok tsyfrovoy kompetentnosti yak umova zabezpechennia konkurentnospromozhnosti maibutnix ekonomistiv* (Development of digital competence as a condition for ensuring the competitiveness of future economists) / T. B. Pryidak, L. V. Yalovega, O. V. Lega, T. H. Mysnyk, S. P. Zorya // *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*. – 2019. – Tom 73, №5. – p. 29-47.
- [3] Strutynska I. V. *Informatsiini tekhnolohii organizatsii biznesu – imperativ inovatsiynoho rozvytku biznes-struktur* (Information technologies of business organization are an imperative of innovative development of business structures) / I. V. Strutynska // *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*. – 2018. – Tom 55, № 2. – p. 40-49.

Kopniak Kateryna – Senior Lecturer of Department of Economic Cybernetics and Information Systems, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics, 87, Soborna st., Vinnytsia, Ukraine, 21050, **e-mail:** k.kopniak@vtei.edu.ua. **Where and when she graduated:** Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, 2001. **Professional orientation or specialization:** mathematics and informatics. **The most relevant publication outputs:** 1. Kopniak K. The Essence and Structure of Professional Competence of Future Economists, *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems*, 2016, Is. 45, p.245-249. 2. Kopniak K. Structural and Functional Model of Formation of Managerial Competence of Future Economists in the Professional Training Process, *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Ser.: Pedagogy. Social Work*, 2020, No 1(46), p.54-58.

Radzikhovska Larisa – Docent of Department of Economic Cybernetics and Information Systems, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics, 87, Soborna st., Vinnytsia, Ukraine, 21050, **e-mail:** larirad@ukr.net. **Where and when she graduated:** Vinnytsia State Pedagogical Institute, 1993. **Professional orientation or specialization:** mathematics and informatics. **The most relevant publication outputs:** 1. Radzikhovska L., Ivashchuk O. The Introduction of the Electronic Form of Control Measures as a Means of Corruption Prevention in Higher Education, *Scientific Bulletin of National Mining University*, 2016, No 2(152), p. 133-139. 2. Radzikhovska L., Ivashchuk O. The Essence of the «Economic Risk» Concept: Retrospective and Modernity, *Economic Annals-XXI*, 2015, No 7-8(1), p. 4-7.

